

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 59 0 Ps 025986 19 Rev 2
Banjaluka, 27.08.2020. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću koje sačinjavaju sudije ovog suda i to Senad Tica, kao predsjednik vijeća, te Jadranka Stanišić i Rosa Obradović kao članovi vijeća, u pravnoj stvari tužioca, BN T. d.o.o. B., ..., zastupanog po punomoćniku, S.K., advokatu iz B., protiv tuženog, P G INC BiH d.o.o. Z., Z.c. Z., uz učešće umješaka na strani tuženog, A.b. a.d. B. zastupanog po Zajedničkoj advokatskoj kancelariji advokata, R.T., N.M. i S.T. iz B., radi mjeničnog spora, odlučujući o reviziji tuženog protiv presude Višeg privrednog suda u Banjaluci broj 59 0 Ps 025986 19 Pž 8 od 13.09.2019. godine, na sjednici održanoj dana 27.08.2020. godine donio je

PRESUDU

Revizija se odbija.

Obrazloženje

Prvostepenom presudom Okružnog privrednog suda u Bijeljini broj 59 0 Ps 025986 19 Ps 2 od 13.05.2019. godine utvrđeno je da su apsolutno ništave mjenice serijskog broja RS 422061586, RS 422061588 i RS 422061587, te da iste ne proizvode pravna dejstva i tuženi obavezan da to prizna i trpi.

Istom presudom tuženi je obavezan da tužiocu naknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 48.640,00 KM.

Drugostepenom presudom Višeg privrednog suda u Banjaluci broj 59 0 Ps 025986 19 Pž 8 od 13.09.2019. godine žalba tuženog je odbijena i prvostepena presuda potvrđena.

Tuženi revizijom pobija drugostepenu presudu zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava s prijedlogom da se pobijana presuda preinači i odbije zahtjev tužioca ili ukine i predmet vrati na ponovno suđenje.

U odgovoru na reviziju tužilac je predložio da se revizija odbije.

Revizija nije osnovana.

Predmet spora u ovoj pravnoj stvari je zahtjev tužioca kojim traži da se utvrdi da su apsolutno ništave mjenice serijskog broja RS 422061586, RS 422061588 i RS 422061587, te da iste ne proizvode pravna dejstva i tuženi obaveže da to prizna i trpi.

Ovako postavljen zahtjev tužilac zasniva na tvrdnji, da su mjenice broj RS 422061586, RS 422061588 i RS 422061587 popunjene mimo mjenične izjave i bez sporazuma parničnih stranaka kao izdavaoca i imaoca mjenice o načinu popunjavanja mjenice, te da se taj nedostatak tiče označavanja datuma dospelosti na navedenim mjenicama, tako da je tuženi, kao imalac mjenice, mimo mjenične izjave i bez sporazuma parničnih stranaka, označio da je mjenica broj RS 422061586 dospjela 06.06.2013. godine, mjenica RS 422061587 dospjela 07.02.2014. godine, te mjenica RS 422061588 dospjela 07.11.2013. godine.

Po provedenom postupku prvostepeni sud je utvrdio: da su parnične stranke 10.08.2012. godine zaključile ugovor o izvođenju radova, kojim ugovorom su se, tužilac kao izvođač i tuženi kao investitor dogovorili o načinu izvođenja radova na stambeno poslovnom kompleksu „Agrokop“ u Trebinju; da su članom 9. tog ugovora parnične stranke dogovorile, da tuženi daje pozajmicu tužiocu u iznosu od 1.000.000,00 EURA, da se tužilac obavezuje izdati mjenice kao sredstvo obezbjeđenja vraćanja duga i da će o povratu pozajmice biti sačinjen aneks ugovora; da je tužilac 10.08.2012. godine dao mjeničnu izjavu, da je potpisao sedam bjanko mjenica broj, RS 422061586, RS 422061588, RS 422061587, RS 422061589, RS 422061590, Rs 422061591 i RS 422061592, radi obezbjeđenja predmetne pozajmice u korist tuženog, da se mjenice mogu popuniti najviše do iznosa od 1.000.000,00 EURA uz ovlaštenje tuženog kao imaoca mjenice da može naplatiti svoja dospjela, a neizmirena potraživanja sa svih računa koje ima otvorene kod poslovnih banaka i da će rok vraćanja zajma biti definisan u aneksu ugovora; da iz stanja spisa proizilazi, da je tužilac potpisao svih sedam navedenih mjenica kao trasant i da je iste vukao na sebe kao trasata; da anex ugovora o vraćanju pozajmice nije nikad zaključen; da je 17.04.2013. godine tuženi obavijestio tužioca da će 29.04.2013. godine dati na naplatu izdate mjenice; da je 29.04.2013. godine tužilac odgovorio tuženom da isti nije u mogućnosti naplatiti mjenice jer da nije zaključen aneks ugovora u pogledu dospelosti potraživanja na ime pozajmice; da je podneskom od 25.04.2013. godine tuženi obavijestio tužioca da ugovor koji su zaključili 10.08.2012. godine smatra raskinutim; da je ovaj podnesak dostavljen tužiocu preporučenom poštom 25.04.2013. godine; da je tuženi kao imalac, popunio mjenicu broj RS 422061586, tako što je naznačio datum dospelosti 06.06.2013. godine po njegovoj naredbi na iznos od 1.823.640,77 KM i dostavio na naplatu Hypo Alpe Adria Bank a.d. Filijala Trebinje, na osnovu koje je ova banka blokirala sredstva tužioca; da je iz tih razloga tužilac zatražio izdavanje mjere obezbjeđenja, kojom je zatražio deblokadu sredstava, na način pobliže opisan u prijedlogu, te da je na osnovu rješenja Višeg privrednog suda u Banjaluci broj 59 0 Ps 025986 13 Pž 2 od 24.09.2013. godine došlo do deblokade sredstava tužioca koja su bila blokirana na osnovu navedene mjenice; da je tuženi nakon toga popunio mjenicu broj RS 422061588 na iznos od 1.871.908,44 KM po njegovoj naredbi sa datumom dospjeća 07.11.2013. godine, te na osnovu te mjenice ponovo blokirao sredstva tužioca kod određenih banaka, koja sredstva su također, na prijedlog tužioca, radi donošenja mjere obezbjeđenja, deblokirana rješenjem Okružnog privrednog suda u Bijeljini broj 59 0 Ps 025986 13 Ps od 24.06.2014. godine; da je tuženi popunio i mjenicu broj RS 422061587 na iznos od 1.944.844,22 KM po njegovoj naredbi sa datumom dospjeća od 07.02.2014. godine; da je tužilac podnio tužbu 14.06.2013. godine koju je u toku postupka preinačio, tako što je tražio da se utvrdi da su ništave mjenice, serijskog broj RS 422061586, RS 422061588 i RS 422061587, koje je izdao radi obezbjeđenja pozajmice iz ugovora od 10.08.2012. godine; da je presudom Vrhovnog suda RS br. 59 0 Ps 026114 17 Rev od 07.09.2018., razriješen spor između parničnih stranaka prebijanjem međusobnih potraživanja, po osnovu pozajmice (koju je trebalo objezbjediti predmetnim mjenicama) i po osnovu ugovora o izvođenju radova od 10.08.2012. godine, te naloženo DOO „MD P.c.“ iz B. (pravnom predniku BN T. d.o.o. B.) da P G INC BiH d.o.o. Z. isplati 1.326.630,17 KM na ime pozajmice, (koju je trebalo objezbjediti predmetnim mjenicama), na način pobliže opisan u presudi.

Temeljem ovakvog činjeničnog utvrđenja, prvostepeni sud je zaključio da je zahtjev tužioca osnovan, pa je stoga donio odluku kao u izreci prvostepene presude.

Iz razloga odluke prvostepenog suda proizilazi, da su mjenice broj RS 422061586, RS 422061588 i RS 422061587 ništave, jer da su iste kao bjanko mjenice popunjene mimo mjenične izjave, odnosno sporazuma stranaka i osnovnog posla.

Pri tome prvostepeni sud nalazi, da kako nije bio ugovoren rok vraćanja pozajmice, da je za dospelost predmetnih mjenica, (kojima je pozajmica trebala biti obezbjeđena), relevantna činjenica, da je osnovni pravni posao (zaključen između parničnih stranaka 10.08.2012. godine) raskinut 25.04.2013. godine, kada nastaju pravne posljedice raskidanja ugovora u smislu odredaba člana 132 Zakona o obligacionim odnosima.

Kako su predmetne mjenice u pogledu dospelosti popunjene mimo tog dana, 25.04.2013. godine, prvostepeni sud je zaključio, da su iste ništave i pozvao se na odredbe člana 2. tačka 8., član 18. stav 2. i člana 34. stav 2. Zakona o mjenici.

Drugostepeni sud je prihvatio činjenična utvrđenja prvostepenog suda i zaključak tog suda, pa je sudio tako što je odbio žalbu tuženog i potvrdio prvostepenu presudu.

Iz razloga odluke drugostepenog suda proizilazi, da u nedostatku aneksa ugovora koji su parnične stranke trebale da zaključe u pogledu vraćanja predmetnog zajma, se na popunjavanje sadržaja bjanko mjenice imaju primjeniti utanačenja iz osnovnog posla.

Kako među parničnim strankama nije sporno, da je tuženi pozjamio tužiocu 1.000.000,00 EURA, da nije ugovoren rok vraćanja zajma i da se tuženi prvi put obratio tužiocu za vraćanje zajma 17.04.2013. godine, drugostepeni sud je zaključio, da je potraživanje po osnovu predmetnog zajma, a shodno odredbama člana 562. Zakona o obligacionim odnosima, dospjelo 17.06.2013. godine.

No, kako je osnovni pravni posao, (zaključen između parničnih stranaka 10.08.2012. godine), raskinut 25.04.2013. godine, drugostepeni sud nalazi da je pravilan zaključak prvostepenog suda u pogledu datuma dospelosti predmetnih mjenica sa 25.04.2013. godine, imajući u vidu da su u momentu raskida osnovnog pravnog posla, 25.04.2013. godine, nastupile pravne posljedice u smislu odredaba člana 132 Zakona o obligacionim odnosima.

Kako je tuženi, kao imalac navedenih mjenica, iste popunio mimo tog datuma, drugostepeni sud je zaključio, da predmetne mjenice, izdate kao bjanko mjenice nisu popunjene u skladu sa osnovnim poslom i da su zbog toga ništave.

Odluka drugostepenog suda je pravilna.

Zakon o mjenici („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 32/01) nema izričitih odredaba o bjanko mjenici, pa se posredno na bjanko mjenicu primjenjuju odredbe člana 18. stav 2. Zakona o mjenici koje predviđaju mogućnost izdavanja mjenice, koja u vrijeme izdavanja nije bila potpuna.

Za bjanko mjenicu je bitno da ju je potpisao trasant, odnosno izdavalac mjenice. Bjanko mjenica nije mjenica, jer ne sadrži bitne sastojke, tako da bjanko mjenica postaje mjenicom, tek kad ovlašteno lice ispuni mjenični sadržaj. To znači, da kod izdavanja bjanko mjenice, izdavalac, odnosno trasant mora ovlastiti imaoca bjanko mjenice, da ispuni potreban sadržaj mjenice i tako bjanko mjenicu mijenja u mjenicu kao papir od vrijednosti.

Bjanko mjenica se često upotrebljava u poslovnoj praksi samo zbog toga, što izdavalac ili trasant ne može ispuniti mjenicu zbog nepoznavanja određenih podataka, odnosno činjenica. Imalac bjanko mjenice, na osnovu ovlaštenja kojeg je dobio od trasanta, odnosno izdavaoca mjenice, ispunjava mjenicu, u skladu sa dogovorom o izdavanju mjenice, u onim dijelovima koji nisu ispunjeni.

Zato, bjanko mjenica koja je samo djelimično ispunjena, a imalac mjenice nema posebnog ovlaštenja da ispuni mjenicu, se ne smatra bjanko mjenicom, već nevažećom mjenicom.

Osnovni problem koji se pojavljuje kod bjanko mjenice jeste način i pravilan postupak ispunjavanja bjanko mjenice, u skladu sa podacima koji su bili dogovoreni između imaoca mjenice i trasanta. Trasant, odnosno izdavalac mjenice, stoga uvijek ima pravo prigovora, da mjenica nije pravilno ispunjena, odnosno da je ispunjena protivno postojećem sporazumu o izdavanju mjenice i takav prigovor se podnosi protiv imaoca mjenice koji je istovremeno i povjerilac iz osnovnog posla.

Izuzetak je, ako je imalac mjenice indosirao mjenicu na novog indosatora i naknadno ispunio mjenicu protivno postojećem sporazumu, u kom slučaju povredi tog sporazuma se ne može prigovoriti novom imaocu mjenice, osim ako ju je stekao zlonamjerno ili ako je pri sticanju mjenice postupao velikom nepažnjom.

To znači, da kod bjanko mjenice u poslovnoj praksi treba spriječiti prenos mjenice na treće lice, a to se postiže zabranom prenosa i upisivanjem klauzule „ne po naredbi“, čime mjenica postaje rekta mjenica i kao takva neprenosiva.

Ako nema posebnog sporazuma o popunjavanju bjanko mjenice, postignutog između izdavaoca mjenice i imaoca mjenice, imalac mjenice je dužan mjenicu popuniti u skladu sa uslovima i rokovima iz osnovnog posla.

Stoga se i prigovori trasanta, odnosno mjeničnog dužnika, da bjanko mjenica nije ispunjena u skladu sa osnovnim poslom, mogu uspješno istaknuti prema imaocu mjenice, odnosno mjeničnom povjeriocu, koji je ujedno i povjerilac iz osnovnog posla.

Kada se ima u vidu da nikad nije zaključen aneks ugovora o načinu vraćanja predmetne pozajmice, što je podrazumijevalo i rok vraćanja predmetne pozajmice, ima se uzeti da su predmetne mjenice RS 422061586, RS 422061588 i RS 422061587 morale biti popunjene u skladu sa osnovnim poslom tj. članom 9. ugovora o izvođenju radova od 10.08.2012. godine.

Kako nije bio ugovoren rok vraćanja pozajmice, a tuženi se prvi put, 17.04.2013. godine obratio tužiocu radi vraćanja zajma, na način da će 29.04.2013. godine mjenice dati na naplatu, prihvatljivo je stanovište drugostepenog suda, da rok dospelosti predmetne pozajmice, pa samim tim i dospelosti predmetnih mjenica, valja cijeliti u smislu odredaba člana 562. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", br. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89, "Službeni glasnik Republike Srpske", br. 17/93, 3/96 i 74/04 - u daljem tekstu: ZOO).

Ali, kako iz podneska tuženog od 25.04.2013. godine (koji je dostavljen tužiocu 25.04.2013. g. preporučenom pošiljkom) proizilazi, da je isti obavijestio tužioca da ugovor od 10.08.2012. godine smatra raskinutim, pravilan je zaključak nižestepenih sudova, da su tada nastupile pravne posljedice raskida ugovora propisane odredbama plana 132. ZOO i da je predmetno potraživanje dospjelo u momentu raskida ugovora 25.04.2013. godine.

Kako su predmetne mjenice popunjene mimo osnovnog pravnog posla, prema kojem je potraživanje dospjelo u momentu njegovog raskida, 25.04.2013. godine, to se iste ukazuju ništavim u smislu odredaba člana člana 2. tačka 8., člana 18. stav 2. i člana 34. stav 2. Zakona o mjenici.

Kod prednjeg stanja stvari, bez uticaja su na zakonitost i pravilnost odluke drugostepenog suda, revizioni prigovori, da je odluka drugostepenog suda nerazumljiva i bez objektivnih razloga.

Kako je drugostepeni sud postupio po uputama revizionog suda iz ranijeg ukidnog rješenja, takođe su neosnovani revizionni prigovori, da je odluka drugostepenog suda donesena mimo ranijih uputa revizionog suda.

Naime, prema ranijim uputama, revizioni sud je pozvao drugostepeni sud, da ocjenom svih relevantnih dokaza, a posebno podneska o raskidu ugovora, koji nije cijenjen u predhodnom postupku, donese pravilnu odluku u pogledu predmeta spora, što je taj sud i učinio.

Kako se revizijom ispituje odluka drugostepenog suda, to su krajnje neosnovani revizionni prigovori u pogledu odluke prvostepenog suda, kao i revizionni prigovori kojima se ukazuje na presudu Vrhovnog suda RS br. 59 0 Ps 026114 17 Rev od 07.09.2018. godine.

Obzirom da je drugostepeni sud cijenio sve bitne žalbene prigovore, a na šta ukazuju i razlozi ove odluke, neosnovani su revizionni prigovori, da je pred drugostepenim sudom učinjena povreda odredaba parničnog postupka iz člana 231 Zakon parničnom postupku ("Sl. glasnik RS", br. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13 - u daljem tekstu ZPP).

Cijeneći bitne revizione prigovore, te nalazeći da se revizijom tuženog ne dovodi u pitanje zakonitost i pravilnost odluke drugostepenog suda, kao i da ista nije zahvaćena nedostacima na koje ovaj sud pazi po službenoj dužnosti, valjalo je primjenom člana 248. ZPP. reviziju tuženog odbiti i donijeti odluku kao u izreci ove presude.

Predsjednik vijeća
Senad Tica

Za tačnost otpravka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Amila Podrašćić